

Společenstva pro nákup surovin spočívají podobně jako všechna ostatní společenstva na zásadě sdružovací: spojení k společnému cíli, k společným výkonům a společným odbíráním, by dosáhlo se toho, čeho jednotlivec sám o sobě by nemohl dosáhnouti, tudíž spojení s ostatními soudruhy v povolání, již mají stejný zájem. Tím je umožněno jednotlivému hospodářsky slabému řemeslníku vybavit se ze závislosti od osob třetích. První společenstva v Německu, jež spočívala na svépomoci, byla právě společenstva pro nákup surovin. Několik malých řemeslníků z cechu obuvníků a truhlářů v Delitzsch sestoupilo se v letech 1849 a 1850 za pomoci Heřmana Schulze, zakladatele německých společenstev, ve společenstvo k nákupu materiálu. V r. 1858 uvádí Schulze-Delitzsch počet společenstev pro nákup surovin na 50, mezi nimiž bylo 30 společenstev obuvnických. V Rakousku tyto spolky dosud nezískaly půdy aneb jen po skrovnu. Živnostenská novela ze dne 15. března 1883 č. 39 ř. z. uložila živnostenským společenstvům za povinnost podporování společných zájmů zřizováním záložen, skladů surovin, tržnic, zavedením společného provozování živností pomocí strojů a jiných výrobních method (§ 114 ž. ř.). Ale jako v celku se nesplnily naděje, jež se pojily k rozšíření kruhu působnosti živnostenských společenstev, a spíše se více méně vyvinul těžkopádný byrokratický aparát v jejich funkcích, tak se také nedostavil výsledek ve směru hmotné vzájemné pomoci v povolání; v nejrůznějších případech se dosavadní společenstva odhodlala zříditi pro své členy spolky, jež mají za účel opatřovati suroviny a stroje na společný účet. Příčiny sluší mimo to hledati ještě v jiných sociálních zjevech; v první řadě sluší nedostatek takových sdružení hledati ve snahách rakouského řemeslnictva, by stát sám chopil se podnětu a sám přispěl vydatnou pomocí. Uzaná zásada »pomoz sobě sám« neujala se v Rakousku ještě tou měrou, by kruhy živnostenské nouzí trpící spolčily se k samostatnému snažení a k vzájemné pomoci; tím vinen je dále nedostatek vzájemné důvěry, nedostatek důvěry k sobě samému, k vlastní síle a k vlastní činnosti; konečně je tím vinná okolnost, že širší kruhy řemeslnictva neznají pravé příčiny hospodářské záhuby, jakož i nedostatečné porozumění pro vhodné prostředky k zlepšení postavení; podceňovati nelze také nedostatek citu solidárnosti přes všechny snahy, které směřují k podpoře a povznesení živnostenských zájmů v jednotlivých odvětvích povolání. Velikou překážkou byla dosud panující závist konkurenční, která se zastírá slovy »pud sebezachování« a »samostatnost«. Přes to vstupuje v novější době všeobecná živá snaha po zakládání společenstev pro společné provozování obchodu a nelze nezpomenouti toho, že v korunních zemích na průmysl bohatých, jako v Čechách, na Moravě, v Dolních Rakousích a ve Slezsku se ustavily v novější době zemské spolky, známé pod jménem »živnostenská sdružení«, které ve svůj program pojaly vzájemnou pomoc zakládáním takových společenstev.

Společenstva skladní jsou spojení živnostníků, směřující k zjednání společného skladu (krámu), v němž se pak prodává zboží členy zhotovené na jich účet. Náleží k společenstvům výdělkovým a hospodářským, jejichž právní poměry upravil zák. ze dne 9. dubna 1873 č. 70 ř. z. Spočívají na stejné zásadě, jako společenstva ostatní, totiž »že dlužno spojití se k provedení něčeho, co jednotlivec o sobě provésti nemůže, s jinými, již na tom stejný zájem mají.« Organizace je stejná, jako při ostatních spo-

lečenstvech, na venek zastupuje představenstvo, nad nímž vede kontrolu dozorcí rada. Závodní kapitál tvoří se závodními podíly členů a jen zřídka cizími penězi. Za to spojen bývá namnoze -- a to s výsledkem — se společenstvy skladními společný nákup surovin, a větší část německých společenstev skladních jsou současně spolky zásobními.

Též v Rakousku ujala se společenstva skladní, první bylo zřízeno r. 1881; živn. novela ze dne 15. března 1883 dala podnět reorganizaci živnostenských společenstev směřující ku zvelebení společných živnostenských zájmů jich členů a příslušníků, ke zřizování skladišť surovin, skladů a pod. (§ 114). Skladní společenstva vnikla však do kruhů hospodářských jen měrou nepatrnou. Ač jednoduchým je společný prodej u řemeslníků, přec obtížným jest při hospodářství, zejména platí to o zpeněžení dobytka, takže bylo na sjezdu svazku hospodářských společenstev německé říše v Darmštadu r. 1890 odbyvaném konstatováno, že tento druh výrobních společenstev se v hospodářství neosvědčil. Co se týče Rakouska, tedy hospodářská společenstva jsou zde velmi nepatrně vyvinuta, takže možno říci, že jsou teprve v prvních počátcích svého vývoje.

Společenstva strojová jsou výdělková společenstva, jež mají přispěti v okresech průmyslových ke zvelebení postavení maloživnostníků, podporovati jich organizaci a upravití výrobu na společném základu. V Rakousku máme již 11 takových společenstev a ministerstvo obchodu se snaží další zakládati. Zejména však obrátilo ministerstvo svoji pozornost k tomu, by zakládána a podporována byla společenstva strojová, jaká v Německu se nalézají a prospívají. Vláda podporovala posud zakládání společenstev strojových subvencemi a nezúročitelnými zápůjčkami, jež se poskytují ze státního úvěru ku podpoře maloživnostníků. Kdežto společenstva skladní kupují zboží, by je dále zcizila členům a kdežto při společenstvu výrobním členové společně pracují, jsou členové těchto společenstev úplně samostatni, pokud se týče jich závodu, a společenstvo toliko půjčuje neb pronajímá jim své stroje a prostředky pomocné. Ostatně liší se tato společenstva co do organizace od jiných společenstev jen potud, pokud to vyžaduje zvláštní jich účel. Společenstvo poskytuje řemeslníku neocenitelné výhody, umožňujíc mu upotřebení strojů a pod., jichž by si svými prostředky zjednat nemohl — společenstvo činí mu tudíž přístupnými výhody velkopřemyslu, jež spočívají v užití strojů (viz čl. »Werkgenossenschaften« od Hanse Crügera v »Handwörterbuch der Staatswissenschaften, Jena 1894).

Společenstva vodní.

I. Pojem a význam.

Společenstva (družstva) vodní spočívají — obdobně jako všechna jiná společenstva různých oborů — na zásadě, že spojenými silami a prostředky provéstí a docílití lze toho, čeho by jednotlivec nesnadno a v míře neúplně dobýtí mohl. Idea sdružování (associace) může za dob našich vésti k netušeným výsledkům v kterémkoli oboru podnikání lidského, ač-li správně pochopena jest a v zákonodárství dojde vydatné podpory. Společenstva vodní vznikla vlivem německého zákonodárství vodního a vzámahala se v jednotlivých zemích německých dle zvláštních pokroků v hospodářství a průmyslu; potřeba zákonné úpravy poměrů takovýchto společenstev byla tím naléhavější, čím více přibývalo lidnatosti, provozován byl víc a více průmysl používající v míře rozsáhlejší síly vodní, a pěstováno bylo intensivněji hospodářství odvislé od zdárného stavu píce; i nesla